HAKÎKİ MÜRŞİDLERİ VE SAHTE ŞEYHLERİ BİLMEK İSTEYENLER İÇİN YAZILMIŞ MÜHİM BİR RİSÂLE

"MİR'ÂTÜ'L-KULÛB"

Sufi Muhammed Danişmend'in Mir'âtü'l-Kulûb adlı bu eseri, Ahmed-i Yesevî'nin tasavvufî görüşlerini derleyen bir eser olduğu için önemlidir. Eserde Sûfî Muhammed Dânişmend'in görüşlerinden başka Necmeddin-i Kübrâ'nın da görüşlerine yer verilmektedir. Yeseviliğin ilk dönemine ait bu risale, Necdet Tosun Beyefendi tarafından sadeleştirilerek günümüz Türkçesine aktarılmıştır.

"Yeseviliğin İlk Dönemine Ait Bir Risale:, Mir'âtü'l-Kulûb", İlâm, C 2, s. 2, Temmuz-Aralık 1997, İst. 1998, s.41-85. Eserin orijinal metni bu makale içinde yer almaktadır (s. 49-68).

MİR'ÂTÜ'L-KULÛB (Gönüllerin Aynası)

Rahman ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Hamd, işiten ve bilen Allah Teâlâ'ya mahsustur, yaratıcı ve cömert olan Allah'ı tesbih ederiz.

Yani bil ve haberdâr ol ki, bu mübârek risâleyi derleyen (kişi) şeriatın delîli ve tarikatın ehli, yani Mevlânâ Sûfî Dânişmend'tir. Ariflerin sultânı, vera' (takvâ) ehlinin rehberi, yeryüzünün kutbü'l-aktâbı olan Hâce Ahmed Yesevî rahmetullahi aleyh'in sözlerini, bu aziz Sûfî Muhammed Dânişmend (nakledip) anlatırlar.

Bu risâlenin yazılmasının sebebi şu idi ki, tüm sûfîler, sabah ve akşam belki sürekli zikir halkasında doğru bir hâl içinde iken, günlerden bir gün Hz. Sultân Ahmed Yesevî'ye:

"Şeyhlik ve müridlik hakkında ve bu yüce silsilenin sülük (usûlü) ve tarikatı konusunda bilgi verseniz, sizden sonra ehl-i tarikata hâtıra kalır", diye arzettiler.

Sonra bu risâleye **Mir'âtü'l-Kulûb** adı verildi, yani Gönüllerin Aynası. **Her kim aynaya baksa yüzünü görür ve gayb aynası olsa onu da (gaybı da) görür.** Binâenaleyh her kim bu kitabı okusa ve kendi kusurunu görüp bilse, onu telâfiye çalışıp tevbe ve istiğfâr ile benliğinden geçse, ümit edilir ki, Allah Teâlâ o kusur ve günâhı afveder. Her sâlik ki bu risâleyi okusa veya okuyandan dinleyip amel etse, kalb gözünü açsa, on sekiz bin âlemdeki acâyip ve gariplikleri görse, kıyâmette inandık ve tasdik ettik Celâl sâhibi (Allah Teâlâ) ile buluşup keyfiyetsiz olarak onun yüzünü görse, (bu) hiç acâyip ve garîb (bir hal) olmaz. Ancak Ondan (Allah'tan) yardım dileriz.

Muhabbet, yakıcı ateş ve şevk diyerek bu Mir'âtü'l-Kulûb risâlesini üç bölüm üzerine binâ ettiler. Zîrâ Hak Teâlâ , "kullarım bana yaklaşsın (beni tanısın)", deyip din ve İslâm yolunu bahşetti. O yola üç isim verdi.

Birinci şerîat, ikinci tarikat, üçüncü hakikat.

Bu sebeple (bu risâle) üç bölüm üzerine binâ edildi. Ve dahi (Hak Teâlâ Kur'ân'da) kelâmı içinde şöyle zikretti: Allah Teâlâ'nın kelâmı:"

(İbrahim aleyhisselâm dedi ki:) **"Ben Rabbime gidiyorum, O bana doğru yolu gösterecek".** (Saffat, 99).

<u>İbrahim aleyhisselâm Şüphesiz Rabbim beni doğru yoluna sevk etti, dedi. Yani bu yoldan maksad, İslâm yoludur.</u> Ama Hak Teâlâ'nın yolu, şu delil ile üç yoldur. **İslâm dini Allah'a giden yoldur.** Başlangıcı şerîat, sonu hakikat ve ikisi arasında tarikat vardır. Ve dahi şeyh Necmüddin-i Kübrâ rahmetullahi aleyh haber verir ki:

Her işte şeriat, tarikat ve hakîkat vardır. Müridlikte de böyledir. Şeriatta ilim müşâhede ve buluşma vardır.

Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem der ki:

“Şerîat benim sözlerim, tarîkat fiillerim (işlerim), hakîkat ise hâlimdir.”

Sultânü’l-ârifîn (Ahmed Yesevî) der ki:

“Şerîat zâhiren uzuvlarla amel etmek; tarîkat, kalb ile amel etmek, hakîkat ise sır (kalbin içindeki cevher, gönül) ile amel etmektir.”

BİRİNCİ BÖLÜM: Şerîat Hakkında

Sultânü’l-ârifîn-Yesevî der ki:

“**Kendisine uyulan önder insanlar üç kısımdır:**

Şerîat önderleri âlimler ve pâdişâhlardır, tarîkat önderleri şeyhler ve sûfîler, hakîkat önderleri de ârifler ve Hakk’a yakın olan şeyhlerdir.

Eğer âlimler ve pâdişahlar şeriatta emredilene uyup yasaklanandan sakınır ve başkalarına da (bu emir ve yasakları anlatıp) emrederlerse doğru yoldan şaşmazlar. Onlara uyanlar da şaşmazlar. Eğer bu şartlarla birlikte olmazlarsa, şerîat yolundan saparlar,

Şeyhler ve sûfîler riyâzât ve çile çekip gönül âlemlerini açsalar, yetmiş makamdan geçip gâib ruhlar ve meleklerle sohbet etseler, bu tür şeyh ve sûfîler tarîkat yolundan sapmazlar. Bu tür büyüklere tâbi olanlar da sapmazlar. (Ama onlar) bu şartlarla birlikte olmazlarsa tarîkat yolundan saparlar, onlara uyanlar da saparlar.

Hakk’a yakın olan kullar ve şeyhler, hakîkaten Allah’tan başka her şeyden vaz geçip gönüllerini sırra ulaştırırlarsa maksadlarına erişip hakîkat yolundan sapmazlar. Onlara tâbi olanlar da sapmazlar.

Eğer bu şartlar içinde bulunmazlarsa hakîkat yolundan sapıp gâye ve maksada ulaşamazlar. En iyisini bilen Allah’tır.”

Sûfî Muhammed Dânişmend, buna örnek vererek derler ki;

Meselâ Hicaz bölgesinin pâdişâhı, Hıtay bölgesinin padişahına elçi (heyet) gönderse, o elçi yolu bilmese, (içlerinden) biri başkan olup yola koyulsalar, (başkan) doğru yoldan sapıp şaşırır ve dolayısıyla elçi de şaşırır. Eğer o kılavuz, gördüğü yolu şaşırmasa, kılavuza uyanlar da sapmazlar. Derviş veya şeyh olan kişiler, yolu bilen kılavuza benzerler. Onlara uyanlar da kılavuz tutan insanlara benzerler.

Sûfî Muhammed danişmend der ki:

Hangi şeyh yetmiş makamdan geçmeden şeyhlik ve önderlik iddiasında bulunsa iddiâsı bâtıl (geçersiz) olur. Nidâ ederler ki:

"Ey bâtıl iddiâda bulunan! Sana tâbi olanlar bâtıl ve bozuk (yoldadırlar)". Tâbi olan mürid ve arkadaşlarının da günahları, o sahte şeyhin boynuna olur.

Şeyh Necmeddin-i Kübrâ rahmetullahi aleyh der ki:

“Bazı insanlar "şeriatla yürüyorum" bazıları da "hakikatla yürüyorum" deyip iddiâda bulunur, şeriatla yürüdüğünü iddiâ edenlere mü’min ve müslüman derler.

Tarikatla yürüyenlere şeyh sûfî ve zâhid derler. Hakikatle yürüyenlere de ârif, âşık ve muhib derler. Bu yolda yürüdüğünü iddiâ edenlerin mânevî hâl sâhibi olmaları gerekir. Eğer (kişinin) mâneviyatı ve iddiası düzgün olursa, Hak Teâlâ onu dost edinir. Eğer maneviyâtı düzgün olmayıp iddiâsı yalan olsa -bundan Allah’a sığınırız böyle bir kimse Allah Teâlâ’nın düşmanıdır. Allah Teâlâ’nın

kelâmı:**“O gün, yalanlayanların vay hâline,”** (Mürselât, 15).

Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem yine şöyle buyururlar.

“Yalancı, Allah’ın düşmanıdır. Bu yolda yalancılıkla yürüme, dürüstlükle yürü ki iddiâya mâneviyât gereklidir.” Mâneviyât size gerekir, ama herşeyin manâsı kendi yerinde (ve konumunda) açıklanacak inşaallah.

Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

“Şeriat sözlerim, tarikat fiillerim ve hakikât hâllerimdir.”

Dediler ki; şeriat benim söylediğim sözdür, tarikat benim yaptığım işlerdir. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem, şeriat benim söylediğim sözdür demekle yetindi, tarikat söylediğimdir, demekle yetinmedi, yaptığım işlerdir, dedi. Bunun cevabı (izahı) şöyledir: Demişlerdir ki: **Hz. Peygamber mirâc gecesinde Mevlâ azze ve celle ile vâsıtasız olarak doksan bin konuda sözleşti. Otuz bini şeriatla, otuz bini tarikatla ve otuz bini hakîkatla ilgili idi.** (Hak Teâlâ’dan) ferman geldi ki:

“Şeriat sözlerini bütün mü’min, kâfir ve fâsıklara (herkese) anlat. Tarikat sözlerini dileyen ve isteyenlere anlat, ama hakikati aslâ söyleme.”

Sultânü’l-ârifîn Hz. Hâce Ahmed Yesevî buyururlar ki:

“Şeriat, uzuvlarla yani zâhirle amel etmektir. Uzuvlarla (bi’l-erkân) kelimesinden maksad, farz, vâcib sünnet ve edeblerin tümü olur. Ama şeriatla yürürüm deyip iddiâda bulunanlar, Müslüman (diye) adlandırıldılar, iddâlara mâneviyât gerekir.

O mâneviyât da şudur ki, Hak Teâlâ’nın emri kullarına iki şekilde olur: Emredilen iyi işler (farz) ve yasaklanan kötü işler (haram). Siz insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten menedersiniz, (Al-i İmrân, 110) buyurdu.

“Mü’min ve müslüman diye adlandırılanlar, tüm emredilenleri yerine getirip yasaklananlardan sakınsalar, şeriatta iddiâları doğru, mü’min ve müslümanlıkları da dürüst olur. Hak Teâlâ’nın hakîkî kulları olurlar. Allah Teâlâ’nın kelâmı: Allah inananların dostudur, onları karanlıktan aydınlığa çıkarır,” (Bakara, 257).

Eğer (insan) emredileni yerine getirmez, yasaklanandan sakınmaz ise, mü’min ve müslümanım diye iddiâsı yalandır ve kendisi yalancıdır. Emredilen şudur ki, dine uygun olan her şeyi kabul etmek ve başkalarına da onu emretmek. Yasaklanan şudur ki, küfür, nifâk, şüphe, şirk, kendini beğenmek, gösteriş yapmak, zulmetmek, haram yemek, yalan söylemek, gıybet yapmak, zinâ etmek, içki içmek, uyuşturucu bitki (beng) yemek ve mü’minlere haksız yere zulmetmek. Bütün bunlar yasaklanmıştır.

Sizden biriniz bir kötülük gördüğünde onu eliyle değiştirsin, eğer gücü yetmiyorsa diliyle (müdâhele edip karşı çıksın), ona da gücü yetmiyorsa kalbiyle (öfke duysun) ki, bu imânın en zayıf şeklidir.

Bir kişi nehyedilen bir kötülüğü yapıyor olsa, ona engel olmak gerekir. Eğer eliyle gücü yetmese diliyle, diliyle gücü yetmese gönlüyle o kişiye düşman olsun (ki bu sonuncusu) îmânın zayıflığındandır. Eğer mü’min o (kötülüğü) yapıp yüklenen kişiyi görüp engel olmasa, onu yapanın günahına ortak olur. Nitekim Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurmuşlardır: Kâfirliğe rızâ göstermek kâfirliktir, günâha rızâ göstermek de günahtır.

Şeyh Hasan-ı Basrî rahmetullahi aleyh der ki:

“Hızır aleyhisselâmı görme düşüncesi gönülden silinince, işte o zaman şerîat tamam olur.”

Hulâsa adlı kitapta nakledilir ki: Kalbinde hardal tanesi kadar kibir bulunan kişi Cennet’e giremez. Yani kalbinde küçük bir tane kadar kibir olan kişi Cennet’e giremez.

Ve dahi ehl-i ma’rifet şöyle derler. Kibirli, kendisini başkalarından üstün gören kişidir. Kibirli insan kendisini başkalarından üstün görür, işte böyle kişiler Cennet’e giremez. Peygamber sallallâhü aleyhi

ve sellem buyurdular ki:

“Cimri, mü'min de olsa Cennet’e giremez; cömert, kâfir de olsa Cehennem’e girmez.”

Şeyh Cüneyd-i Bağdâdî rahmetullahi aleyh derler ki:

“Tüm âlimler korku ile ümit arasındadırlar.”

Hak Teâlâ’dan: Tüm kullarım cehennemlik, sâdece birisi cennetliktir, diye bir fermân gelse, cennetlik ben olacağım, diye ümîd etmek gerekir. Eğer, Birçok kul cennetliktir, sadece biri cehennemliktir, diye bir fermân gelse, cehennemlik ben olmayayım, diye düşünüp tasalanmak gerekir. Yani korku ile ümit arasında olmak gerekir.

Sûfî Muhammed Dânişmend, Sultânü’l-ârifîn’den naklederler ki:

(Bir kimsenin) şeriatı tamam olmadan tarikat yoluna girmesi (doğru) olmaz. (Kişi) benlikten geçip yokluğa (fenâya) erişse, dünyâyı terk etse, sonra tarikata girse (câiz) olur.

Nitekim Hz. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

“Ölmeden önce ölünüz.” Peygamber doğru söyledi.

İKİNCİ BÖLÜM: Tarikat Hakkında

Allah Teâlâ buyurdu:

“Doğru yola yönelerek İbrahim’in dinine uy” (Nahl, 123)!

“O gün, ne mal, ne de oğullar fayda etmez. Ancak Allah’a temiz bir kalb (kalb-i selîm) ile gelenler fayda görür.” (Şuarâ, 88-89)

Hz. Hâce Ahmed Yesevî şöyle buyurdular.

“Allah Teâlâ, Hazreti sallallâhü aleyhi ve sellem’e emretti ki İbrâhim’in doğru dînine tâbi ol! Ve yine emretti ki: (Siz de) onun doğru dinine tâbi olunuz. Hz. Muhammed Mustafâ sallallâhü aleyhi ve sellem kâinâttaki herkesin (ve her şeyin) önderi idiler.

“Biz seni, ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik” (Enbiyâ, 107).

İbrâhim’in dînine uyun demekte hikmet nedir?

Cevap: Allah en iyisini bilir, hikmet odur ki; İbrâhim aleyhisselâmı **"atanız"** diye zikretti. Oğul, ataya tâbi olur. Pekiyi, İbrâhim aleyhisselâmı "atanız" diye zikretmesinin hikmeti nedir?

Cevap: **İbrâhim aleyhisselâm’dan önce tarîkat verilmedi, ilk tarîkat İbrâhim aleyhisselâma verildiği için "atanız” dedi.**

Haberde nakledilir ki:

“Ruhların anası Muhammed aleyhisselâmdır ve cesedlerin anası Âdem aleyhisselâmın cesedidir. Tenler (bedenler)in atası, Âdem aleyhisselâmın tenidir,” demişler.

En iyisini bilen Allah’tır.

Hz. Muhammed aleyhisselâmın rûhundan önce ruh yaratılmadı ve dahi Âdem aleyhisselâmın zâtından önce beden yaratılmadı. Bu sebeple Hz. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellemin rûhu, ruhların atası oldu. Âdem aleyhisselâm’ın bedeni de bedenlerin atası oldu.

Allah Teâlâ yüce kelâmında şöyle zikretti:

“O gün, ne mal fayda verir ne de evlât. Ancak Allah’a temiz bir kalb ile gelenler (o günde fayda bulur)” (Şuarâ, 88-89).

Yani kıyâmet günü mal, mülk, oğul ve kız fayda etmez. Ancak (kişi) kalb-i selîm ile Allah’a ulaşırsa, o (kalb) fayda verir. Müfessir şeyhler arasında kalb-i selîm konusunda fikir ayrılığı çoktur. Ama

Mevlânâ Sûfî Dânişmend rahmetullahi aleyh Hâce Ahmed Yesevî'den şöyle nakleder:

"(İnsanda) kalb-i selîm olmadıkça tarikata girmesi câiz olmaz. Her kim dört deryâdan geçse, kalb-i selîm olur.

Birinci dünyâ deryâsı, ikinci halk deryâsı, üçüncü şeytan deryâsı, dördüncü nefs deryâsı.

Bu deryâlar için gemi gerekir, gemisiz geçilmez. Birinci, dünya deryasının gemisi zühd, yiyeceği kanâat, âlimi (veya bilgisi) horlanıp küçümsenmek, gemisinin demiri sabırdır.

İkinci halk deryâsı, onun gemisi ümîdi kesmek ve uzlet, gemi demiri ayrılık, oturuşu halvettir (yalnızlık).

Üçüncü şeytan deryâsınm gemisi zikir, yiyeceği teşbih, demiri korku ve ümit, oturuşu muhabbettir.

Dördüncü nefs deryâsı, gemisi açlık ve susuzluk, yiyeceği aşk, demiri zevk, oturuşu şevktir. İşte bu deryâlardan geçen kimse tarîkat yoluna lâyık olup kalb-i selîm elde eder.[1] **Bu deryâlardan geçmeden ve yürünecek bu yolları kat etmeden (bir kişi) tarîkat yoluna adım atsa, o ahmaktır. Böyle kişiye tâbi olanlar da ahmaktır."**

Nitekim Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle buyurdular:

"Ahmak benim düşmanımdır."

Ve dahi bilmek gerekir ki, Resûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

"Tarîkat, benim fiillerimdir." Yani yaptığı işleri. Gecelerde aslâ uyumazlardı. Zikir ve tesbihten bir ân bile uzak kalmazlardı. Sadece gündüz öğle vaktinde kaylûle uykusu yaparlardı. Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular:

"Gözlerim uyur ama kalbim uyumaz."

Yani göz uyur ve gönül uyumaz. Yemeği az yerdiler. Bir rivâyette Hz. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem yetmiş üç dindaşı ile birlikte on iki batman yemek yemişlerdi.

Mugîre b. Şu'be radiyallâhü anh dedi ki:

"Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem, bir gece ayakları şişinceye kadar namaz kıldı. Kendisine denildi ki:

"Niçin böyle yapıyorsun, oysa senin geçmiş ve gelecek tüm günahların bağışlanmıştır."

Nebî sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki:

"Çok şükreden bir kul da olmayayım mı ?"

Mugîre adlı sahâbe der ki:

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem her gece şafak atıncaya kadar ibâdet ederlerdi ki, mübârek ayakları şişti. Sahâbe radiyallâhü anhüm dediler ki:

"Yâ Rasûlallah! Hakk Teâlâ, sizin geçmiş ve gelecek tüm amellerinizi bağışladığını söylüyor. Niçin kendinize meşakkat ediyorsunuz?"

Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular ki:

"Ey ashâbım! Benim gibi yetim Muhammed'i, Rabbim, "dostum ve habîbim" diye zikretti. Onun şükrânesi olarak itâat ve ibâdet ediyorum."

---

1 Bu rivayetin bir benzeri Lemehât'ta şöyle geçer: "Dünya denizlerinin gemisi zühd, tâat ve kanaattir. O geminin demiri sabırdır. Rüzgarı töhmet, gıybet ve iftiradır. Halk deryasının gemisi, halktan ümidi kesmek ve onlardan tamamen uzak kalmaktır. Gemiye rüzgar esince, rüzgarın şerrinden kurtulmak için demir atar. " Bkz. Âlim Şeyh Muhammed Âlim Sıddıkî, (Lemehât min Nefahâti'l-Kuds, Neşr M. Nezîr Rancha), İslamâbâd-Lahor 1986, s.74-5

Bundan sonra Mevlâ azze ve celle fermân buyurdu:

"Ey örtünüp bürünen (Rasûlüm)l Birazı hâriç, geceleri kalk namaz kıl. (Gecenin) yarısını (kıl). Yahut bunu biraz azalt." (Müzzemmil, 1-3)

Yani "Ey Muhammed Seni eziyet için yaratmadım. Gece ortasında itâat et. Arttırma ve fazla yapma. İşte bu ferman buyurulduktan sonra Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem gecenin üçte birini ibadet ile geçirmeye başladılar. Ve seninle olanlardan bir grup. (Müzzemmil, 20) Yani (Hak Teâlâ) o tâife ki, seninle olsa yani sana bey'at edip senin gibi amel etseler, onlar da senin gibi gecenin üçte birini uyanık durup itâatle geçirsinler diye fermân buyurunca, Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem böyle yaptı ve ashâbına da öyle (ibâdet) yapmalarını emretti. Ashâb da öyle yaptı,

İşte ey sâdık mürid ve tâbi olan dost!

O Hazret sallallâhü aleyhi ve sellem'in fiil ve amellerini bunca anlattık. Eğer ümmet isen, ona tâbi olup çaba ve gayret sarfet! Yalancı olma ki: "**Yalancı, Allah'ın düşmanıdır",** dediler.

Mevlânâ Sûfî Dânişmend dediler ki: Hâce Ahmed Yesevî lütfedip buyururlar.

"Tarikat kalb ile amel etmektir. Yani tarîkat, gönül ile amel etmektir ve gönül âlemi gözünü açmaktır."

Nitekim Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem bu konudan şöyle haber verirler:

"Allah Teâlâ'nın nur ve zulmetten yetmiş bin perdesi vardır. Eğer bu perdeleri açsaydı, baktığı her şey yanardı. Şüphesiz, Tanrı azze ve celle'nin nurdan ve karanlıktan yetmiş bin perdesi vardır. Eğer bunları açsa, gözünün nûru her nereye ulaşsa kesinlikle onu yakardı."

Ve (ayrıca) âlem-i kübrâ (büyük âlem) ve âlem-i suğrâ (küçük âlem) vardır. Gözle görünmeyen nesneler âlem-i kübrâdadır. Ama ehl-i tasavvufa göre, kişinin gcnül âlemi açılsa onsekiz bin âlemi apaçık görür, tıpkı âlem-i suğrâ'da göründüğü gibi. Ama gönlü açmak için sert çile çekmek gerek. Mevlâ azze ve cele Kur'ân'da şöyle haber verir:

"Bizim uğrumuzda cihad edenleri (gayret sarfederleri) elbette kendi yollarımıza eriştireceğiz." (Ankebut, 69)

Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem buyurur ki:

"Ölmeden önce ölünüz."

Şeyh Hasan-ı Basrî rahmetullahi aleyh der ki:

"Şeyh Bâyezîd-ı Bistâmî'ye kadar tüm şeyhler altmış günde bir lokma yemek yerler, bu altmış gece gündüz de uyumazlardı. Tanrı'yı zikredip, göz açıp kapanıncaya kadar bile olsa zikirden ayrı kalmazlar, sonra gönül âlemleri açılırdı."

Şeyh Bâyezid-ı Bistâmî rahmetullahi aleyh'den Hâce Ahmed Yesevî'ye kadar diğer şeyhler kırk gürde bir lokma yemek yediler ve kırk gece gündüz uyumadılar. Uyuyup zikirden uzak kalmadılar. Sonra gönül âlemleri açıldı. Hakîm Süleyman kaddesellâhü sırrahu'l azîz kırk gün böyle yaptı. Mahmûd Hâce rahmetullahi aleyh yirmi dokuz gün ve Zengî Ata rahmetullahi aleyh on dokuz gün böyle yaptılar.

Şeyh Necmeddin Kübrâ rahmetullahi aleyh der ki:

"Gönül âlemi açılmadıkça şeyhlik yapmak ve mürid edinmek doğru olmaz."

Şeyh Ahmed Yesevî der ki:

"(Bir kişi) yetmiş makâmdan geçmeden şeyhlik iddiâsında bulunsa o hemen kâfir olur."

Sadr Ata Risâlesi'nde nakledilir ki:

"Bir kişi gönül âlemi açılmadan gavs ve gavslar, Hızır ve İlyâs başta olmak üzere gayb erenleri ile

sohbet etmeden ve onlardan icâzet almadan şeyhlik iddiâsında bulunsa yalancı, bid'atçı ve şeytan'dır" demişler.

Eğer bir kimse bu adı geçen gayb erenleri ve ruhlarından icâzet alıp şeyhlik makâmında mürid ve dostlarıyla halvete otursa, böyle şeyhi gayb erenler terbiye edip tarikatı öğretirler ve ona yardımcı olurlar. Ayrıca mürid ve dostları da bu halvetten vecd ve feyz elde ederler. Bu hâle sekr makâmı derler. O makâmda sâlike bazı şeyler zuhur eder. Gayb makâmından ne gelse buna tecellî eder veya **şeyh denen kişi müridin üç yüz altmış damarından hangisinin râzı, hangisinin râzı olmadığına vâkıf olur, işte, şeyh denen kimse müridi terbiye edip murâdına ulaştırabiliyorsa, onun mürid edinmesi câiz ve uygun olur. Eğer müridi maksada ulaştıramıyorsa, mürid edinmesi câiz olmaz.** Kıyâmet gününde hesap yerinde cevap vermesi gerekir. (Şeyhlik yapması câiz) ve helâl olsa sevap; haram olsa azap görmesi gerekir. Ama gönül âlemi açılsa ve yetmiş makâma ulaşsa, o gönül Mevlâ azze ve celle'nin nazar ettiği yer olur.

Nitekim Hz. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyururlar:

"Mü'minin kalbi, Rahmân'ın Arş'ıdır ve mü'minin kalbi Rahmân'ın evidir."

Hz. Dâvûd aleyhisselâm Hakk'a yalvarıp dedi ki:

"İlâhî! Dünyâda pâdişâh denen kulların var ve onların hazîneleri var. Pekiyi, senin hazînen nerededir?

Mevlâ azze ve celle'den fermân geldi:

"Ey Dâvûd" benim hâzinem, mü'min kullarımın gönülleridir. Dünyâda pâdişâh denen kullarım hazinelerine zaman zaman bakarlar. Yâ Dâvûd! Ben o gönül hazîneme her gün üç yüz altmış kere bakarım."

Binâenaleyh, bu özellikteki gönül belki Ka'be'den daha üstün olur, onun için Kâ'be'yi Hz. İbrâhim binâ etti, gönlü ise Rabbü'l-celîl binâ etti. Bu görünen Kâbe'ye tüm yaratıklar nazar eder ama gönül (sadece) Hak Teâlâ nazar eder.

İŞTE O ÖNDER (ŞEYH) Kİ, BU ÖZELLİKTEKİ GÖNÜL ÂLEMİNİ AÇSA VE YETMİŞ MAKAMDAN GEÇSE, ONUN ŞEYHLİK YAPMASI KABUL EDİLİR. EĞER BU ÖZELLİK OLMADAN ÖNDER OLSA YALANCIDIR. BÖYLE ŞEYHTEN SAKINMAK GEREKİR.

Gönül âlemi açılmış olan bir mü'şid-i kâmilin nazarı müridin üzerine düşse, o mürid bayılıp yıkılır. Nitekim Hz. Mûsâ sır makâmında Sînâ Dağı'nda Tanrı'nın zâtî tecellîsine erişince dağ parça parça oldu ve eriyip aktı. Mûsâ aleyhisselâm bunu görüp bayıldı. Sonra Tanrı azze ve celle kelâmında haber verir ki: Allah Teâlâ'nın kelâmı:

"Rabbi o dağa tecellî edince onu paramparça etti, Mûsâ da baygın düştü." (A'râf, 143)

Hz. şeyh Necmeddin Kübrâ rahmetullahi aleyh der ki:

"Müridin bayılmasının üç şekli (ve izahı) vardır. Önce cezbe hâli, ikinci vecd hâli, üçüncü şeyhin nazarı hâlinden (bayılır), ilki bid'at, İkincisi sünnet, üçüncüsü vâcib ve aynı zamanda itâattır.

Cezbe şudur ki, (mürid) Tanrı azze ve celle'nin lutfu, rahmeti ve huzûruna yakın olayım deyip yıkılır (bayılır). Bu bid'attir

Vecd hâli şudur ki, Tanrı azze ve celle'nin kelâmı veya zikri gönüle tesir edip tatlılık ve lezzet taşar, (mürid) tâkat getiremeyip yıkılır. Bu sünnettir.

Üçüncüsü ise (mürid), şeyhin nazarına tâkat getiremeyip yıkılır. Bu vâciptir."

Şeyh Muzaffer Deryâyî rahmetullahi aleyh şöyle dedi:

"Hızır aleyhisselâm ile yedi yıl yürüdüm (arkadaş oldum). Sordum ki:

"Ey Hâce! Dâvud aleyhisselâmın meclisinde bulundunuz mu ve sözlerinden işittiniz mi?

Hızır dedi ki:

"Evet işittim. Sözleri ism-i zât (Allah) idi. Zevk ve şevk hâlinde Allah Allah deyince, mecliste hazır bulunanlardan bir dostuna hâli tesir etti, nâra atıp yıkıldı ve aklı başından gitti. Dâvud aleyhisselâm dedi ki:

"Bu kişiyi sürüyüp deryâya salın! Eğer bunu nâra atışı ve bayılıp yıkılışı doğru (ve samîmî) ise deryâdan kurtulur. Eğer yalan (ve sahte) ise kurtulmaz. Hemen o kişiyi deryânın yanına getirdiler, o vakit deryânın suyu kurudu. Dâvud hunu görüp nâra attı ve kendisini minberden attı."

Şeyh Necmettin-i Kübrâ rahmetullahi aleyh dedi ki:

"(Kişi) yetmiş makamdan geçse ondan sonra nâra atıp yıkılmaz ve kendine zarar vermez."

Şeyh Ahmed Yesevî nakleder ki:

"Yetmiş makamın ilmini bilmek gerek, ondan sonra Mevlâ azze ve celle'den yardım gelirse (yüksek) makâma ulaşır."

Mevlânâ Sûfî Dânişmend der ki:

"Keşfu'l-kubûr (kabrin içindekileri görmek) ve keşfu'l-kulûb (kalbin içindekileri görmek) bu makamlar cümlesindendir. Bunlar (diğer makamlardan) daha küçük olanlardır. Bu kıyâs ile (bu şekilde), bir kimse yetmiş makâmdan geçse, sonra şeyhlik makâmına oturup mürid edinmesi, zaruret hâlinde adak alması ve ihtiyaç hallerinde velîlik hâli makamından haber vermesi ve (kerâmet) göstermesi câiz olur ve kabul edilir. Böyle yetmiş makamdan geçmeden ve gönül âlemini açmadan bir şeyh mürid edinse ve (şeyh gibi) davransa bu câiz olmaz. Böyle bir şeyh ölüp dünyadan gitse dînine zarar ve îmânına tehlike getirir."

Şeyh Necmeddin-i Kübrâ der ki:

"(Müridden) hediye almanın şartı şudur. Kulun verdiği az çok her ne olursa olsun, onu fakir, yoksul ve muhtaçlara vermek gerek. İkicisi, az ve çoğu denk görmek gerek. Üçüncüsü (şeyh bu hediyeyi) kendi âile efrâdına vermemelidir. Ayrıca o hediye şüpheli ise hiç almamalıdır. (Hediye veren) kula duâ edip Tanrı'dan emirlerine uymada doğru yol nasîb etmesini dilemelidir."

Şeyh Necmeddin-i Kübrâ rahmetullahi aleyh der ki:

"Yetmiş makamdan geçen ve gönül âlemini açan önderin, ihtiyaç ve zarûret olduğunda velîlik ve kerâmetten haber vermesi câizdir. Hz. Peygamber'den kâfirler mucize isteyince zarûret ve ihtiyaç halinde mucize gösterdiler. Onun için derler ki: Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdular: <u>Söz, fiil ve hâlleri yönünden, kavmi içindeki şeyh, ümmeti içindeki peygamber gibidir, işte mürid, böyle bir şeyhe bağlansa bu uygundur.</u> Ve böyle bir şeyh, inkârcı ve münâfıklara doğru yolu göstermek için kerâmet gösterse bu câiz olur."

Sûfî Muhammed Dânişmend der ki:

"Sultânü'l-ârifîn Hâce Ahmed Yesevî rahmetullahi aleyh'dan şöyle işittim ki: Mürid, bir şeyhe intisâb ettikten sonra gidip başka bir şeyhe intisâb etmesi (uygun) olmaz. Ama şâyet bu şeyh (hakîkî) mürşid değilse ve müridi maksada ulaştıramıyorsa, mürid de başka şeyhe gidip hizmet etse ve o mürşid sâyesinde murâdı hâsıl olsa bu câiz olur. Ama şeyhten izin almak gerekir. Şu deyim meşhurdur: **"İcâzet bir kişiye hizmet bin kişiye."** Şeyhin, müridine emir ve tavsiyelerde bulunması, onu makamdan makama ulaştırıp yükseltmesi vâciptir. Müridin de, şeyhin emrettikleriyle amel etmesi gerekir. Haberde gelir ki: Peygamber'e yüklenen, sâdece açık-seçik duyurmaktır, (Nur, 54). Peygamber, Tanrı Teâlâ'nın emrini nasıl ümmetine ulaştırdıysa, şeyh de Tanrı emrini müridlerine öyle ulaştırır ki, onları (yüksek) makama ulaştırsın.

Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem gece gündüz ümmeti hakkında kaygılanıp beş bin defa ağladığı gibi, şeyh olan kimse de gece gündüz yalvarıp müridin murâdına ulaşmasını diler. Nitekim Tanrı Teâlâ ferman buyurur:

“Her kim Rabbine kavuşmayı umuyorsa, iyi iş (sâlih amel) yapsın,” (Kehf, 110).

Yani şeyhten emretmek, müridten yapmak, Mevlâ’dan lutuf, şeyhten himmet (mânevî yardım). Bunlar yerine gelirse, mürid murâdına ulaşır.

Derler ki:

“Şeyhin küfrü, müridin imânıdır.” Bunun mânâsı şudur: Yetmiş makamdan geçip gönül âlemini açan şeyhe bir mürid intisâp etse, o şeyh, bu makâmı müride öğretip göstermek için bu yüce makamdan aşağıya dönse, bu şeyhin küfrüdür. Bu küfre imân getirmez (?). O, müridin imânıdır. Veya o şeyhle müridin hâli şuna benzer ki, bâliğ olmamış (küçük) oğlana annesi nasıl şefkatle davranırsa, şeyh de müridi merhamet ve muhabbetle öyle terbiye eder.

Yine (asıl) maksada geldik. **EĞER ŞEYH, (HAKÎKÎ) MÜRŞİD OLSA VE MÜRİDİ MAKSADA ULAŞTIRSA (UYGUNDUR). EĞER MÜRİDİ MURÂDINA ULAŞTIRAMIYORSA ŞEYHLİK MAKÂMINDA OTURMASI CÂİZ OLMAZ.** Şeyh, müridin elini tutsa (mürid edinse), din için edinir. Eğer dünya için mürid edinirse, bu yanlış (ve fâsid) olur, câiz olmaz. Bu sebeple Hz. Muhammed Mustafa şöyle buyururlar:

“Dünya sevgisi tüm günahların (hatâların) başıdır.”

Şeyh Necmeddin-i Kübrâ rahmetullahi aleyh der ki:

“İntisâbın (şeyhe bağlanmanın) şartı şudur: Eğer şeyh zengin, mürid fakir olsa, müridin nafakası şeyhin üzerine vâcip olur. Eğer şeyh fakir olup mürid zengin olsa, şeyhin nafakası müridin üzerine vacib olur.”

Sûfî Muhammed Dânişmend, Şeyh Haşan Basrî’den nakleder:

“Sohbet üç türlü olur: Birincisi kîl u kâl ile şeriat konusunda; İkincisi hâl, velîlik, himmet ve olgunluk ile tarikat konusunda; üçüncüsü sır (gönül ve hâl ile hakîkat konusunda sohbet. Binâenaleyh şeriat, tarikat ve hakîkat sahibi olanlara gereken şey, tevâzû ile riyâzat (perhiz) ve çile çekip duâ ve niyâz ederek, inkârcı münâfık ve yoldan çıkmışları doğru yola sokmak ve tevbe ettirmektir. Eğer tevbe etmezlerse, Allah Teâlâ tevfîk (ve hidâyet) verinceye kadar sabretmektir. Nitekim Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle haber verir. Tevfîk, büyük (ve önemli) bir şeydir, sâdece azîz (değerli) kula verilir.”

Baba [Maçin?] Risâlesi’nde şöyle derler:

“Şeriat, tarikat ve hakîkat sâhibi diye adlandırılan kimselere gereken, doğru yoldan sapıp yolunu kaybeden sohbet (tartışma) ehlini doğru yola getirmek için teşvik edip onlara tevbe tavsiye etmektir. Şeyh, o yolunu kaybetmiş insan için hidâyet diler, üç gün üç gece onun için duâ eder. Eğer bu süre içinde doğru yola girmezse beş gün riyâzat ve çile çekmesi gerekir. Eğer beş günde de tevbe etmezse, yedi gün böyle yapması gerekir. Bu kıyas ile kırk güne kadar çile çekip yanlış yolda olanları doğru yola getirmelidir ki, şeyhlik onun için câiz olsun.”

Eski şeyhler derler ki:

“Derviş üç şeyi sürekli vird edinmelidir: Birincisi açlık ve susuzluk, İkincisi uykusuzluk, üçüncüsü zikr-i hafî yani kalb ile zikir. Bu üçünü beraberce yapmak gerekir. Eğer biri eksik olsa derviş murâdına erişemez. Yani oruç gününü bu şekilde geçirmek gerekir. Önce, günde bir lokmanın yarısını yemek ve zikirden bir an bile uzak kalmamak için bir gece gündüz uykusuz kalmak gerekir. Bu bir gece gündüz uyanık kalmadan sonra, üç günde bir lokma taam yeyip üç gece gündüz uyumaz ve zikirden gâfil kalmaz. Bu üç gün uykusuzluktan sonra kötü ruhlar görünmeye başlar. Mürid onlara hiç iltifat etmemeli. Sonra beş günde bir lokma yemek yeyip beş gün uyumaz. Sonra gönlünün toz, bulanıklık ve zulmeti görünmeye başlar. Sonra her yedi günde bir lokma taâm yeyip yedi gece gündüz uyumaz, göz açıp kapayıncaya kadar bile zikirden gâfil olmaz. Bundan sonra keşfü’l-kulûb (kalpleri okuma) makamı açılır. Sonra bu usûl ile dokuz gece ve gündüz uykusuz kalır. Bundan sonra keşfü’lkubûr (kabrin içindekileri görme) makamı açılır. Sonra on bir gece gündüz uykusuz kalır, keşfi-ervâh-ı tayyibe (iyi ruhları görme) makamı açılır. Sonra on üç günde bir lokma taâm yeyip gece gündüz

uykusuz kalsa, keşfü'l-melâike (melekleri görme) makamı açılır. Sonra on beş gece gündüzde bir lokma taâm yeyip gece gündüz uykusuz kalsa, keşf-i zü'l-Celâl (Hak Teâlâ'yı müşâhede) açılıp murâdı hâsıl olur. Eğer böyle on beş günde maksadı hâsıl olmasa, kırk günde hâsıl olur. Eğer kırk günde hâsıl olmasa altmış günde elbette hâsıl olur. Eğer bunda da hâsıl olmasa üç yüz altmış gün gece böyle (perhiz) yapmalıdır. Eğer (yine) muradı hâsıl olmazsa, kendi kusurudur. Kendi kusuruna bakıp tevbe istiğfâr edip duâ ve yalvarış ile meşgul olmalıdır. Ama Hak Teâlâ'nın vaadinden ümitli olmak gerekir ki:

"Allah'ın rahmetinden ümit kesmeyiniz," (Zümer, 53). Eğer bu dünyada hâsıl olmasa âhirette hâsıl olur, deyip korku ve ümit içinde itâat ve ibâdetle meşgul olur."

Şeyh Necmeddin-i Kübrâ rahmetullahi aleyh ve Sultânü'l-ârifîn Hâce Ahmed Yesevî rahmetullahi aleyh derler ki:

"Gönül âleminin kusuru çoktur. Bulanıklıkları da şunlardır. Dünya sevgisi, hırs, hased, öfke, düşmanlık, isyan unutkanlık, kendini beğenmeme, riyâ ve gösteriş yapma. Bu tür yasaklanan şeylerden biri müridin gönlünde bulunursa, o, maksadına ulaşamaz. Mürid olup murâdına ulaşmak isteyen, seven olup sevdiğini arayan kimseler, gönül âleminin kirlerini yok edip perhiz ile çile çekseler, ayrıca şeyh yardım ve Mevlâ Teâlâ inâyet etse, o zaman murâdları hâsıl olur."

Allah Teâlâ'nın kelâmı:

"Uğrumuzda çaba sarfedenleri elbette yollarımıza eriştireceğiz," (Ankebut, 69).

Hz. Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem de şöyle buyururlar:

"Her şeyin bir zekâtı vardır. Bedenin zekâtı da açlık ve susuzluktur. Böyle perhiz ve çile ile gönül âlemini açanların şerefi ve bereketi sâyesinde, Allah Teâlâ günahkârların günâhını afveder."

Şeyh Muzaffer Deryâyî rahmetullahi aleyh şöyle dedi:

"Yedi yıl Hâce Hızır aleyhisselâmın sohbetinde bulundum. Gavsların gavsı, Hızır, İlyâs ve Kutub başta olmak üzere tüm gayb erenler, abdâllar ve evtâdlar hepsi şöyle deyip duâ ediyorlardı:

"İlâhî! Emrini tutmayan, tâat ve ibâdet etmeyen, peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem'in sünnetine uymayan, günah ve fesad içinde yürüyen kullarına hidâyet ve tevbe nasîb eyle!"

Yine şöyle duâ ediyorlardı:

"İlâhî! Belâ, sıkıntı ve türlü eziyetlerle mübtelâ olan kullarına acıyıp eziyetlerini def et!"

Ve onların duâları kabul olup yoldan sapmış olanlar doğru yolu buluyorlardı,

İşte ey derviş! Bil ki, tüm peygamberler, velîler, yaşayan, ölmüş, gâib ve hâzır tüm seçkin kullar duâ ile meşgul imişler. Bu konuda Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem şöyle haber verir:

"Sâlihler olmasaydı, zâlimler helâk olurdu."

Şeyh Şiblî rahmetullahi aleyh der ki:

"Velînin, velî olduğunu bilip bilemeyeceği konusunda şeyhler arasında fikir ayrılığı vardır. Bazıları: Velî olduğunu bilebilir, der. Bazıları ise: Bilemez, der. Zîrâ şu hadis buna delâlet eder: Kubbelerim altında öyle velîlerim vardır ki, onları benden başkası bilemez."

Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem de şöyle buyurur:

"İhlâslılar da büyük bir tehlike içindedirler,"

Şeyh Necmeddin-i Kübrâ rahmetullahi aleyh der ki:

"Alâmet olunca (kendisinin) velî olduğunu bilebilir, dediler. Eğer alâmet üçten az olursa o kişi velî olamaz. Birincisi, o kişide dünya sevgisi olmamalıdır. İkincisi, açlık ve susuzlukla nefsini öldürmüş olması gerekir. Üçüncüsü geceleri uyanık olması gerekir."

Şeyh Necmeddin-i Kübrâ rahmetullahi aleyh der ki:

“Az yemek, çok kanâat etmek, az uyumak, çok uykusuz kalmak, az konuşmak, çok zikretmek ve diri (aktif) olmak gibi alâmetler bir kişide olsa, ümid edilir ki, o velîlerdendir.”

Şeyh diye adlandırılan ve tarikat yolunda yürüyoruz diye iddiâ edenler, (eğer) yetmiş makamdan geçip, gönül âlemlerini açıp, gayb erenler, şeyhler ve ruhlardan icâzet alırlar ve tarikatta iddiâları doğru olursa, şeyhlik makamına oturmaları câiz olur. En iyisini bilen Allah’tır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: Hakîkat Hakkında

Allah Teâlâ buyurdu ki;

“Emrolunduğun gibi dosdoğru ol,”(Hud, 112)!

Rasûlullâh sallallâhü aleyhi ve sellem buyurdu ki;

“Hakîkat benim hâllerimdir.”

Şeyh Ahmed Yesevî rahmetullahi aleyh dedi ki:

“Hakîkat, gönülle amel etmektir. Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem Emrolunduğun gibi dosdoğru ol, âyetinden korkup, doğru yola yönelerek İbrâhim’in dinine uy, (Nahl, 123)! âyeti ile yetmiş makamda âyet geldi Allah Teâlâ’nın kelâmı:

“Onlar için yetmiş kez af dilesen de, Allah onları aslâ affetmeyecek,” (Tevbe, 80).

Bu âyet yetmiş makama işâret eder. (Hak Teâlâ) yetmiş bin hicâbı, yetmiş makam içine koydu. Yetmiş makamı da yedi yakîn (kesin ve gerçek bilgi) içine koydu. Bunlar isme’l-yakîn, resme’l-yakîn, ilme’l-yakîn, ayne’lyakîn, hakka’l-yakîn, hakîkat-ı yakîn ve Allah-ı Hakka’l-yakîndir. Bu yedi yakîni de mücâhede (çaba ve çile) içine koydu ki:

“Uğrumuzda çaba sarfedenleri elbette yollarımıza ulaştıracağız,” (Ankebut, 69).

Mücahedeyi de Hak Teâlâ’nın inayeti (lütfü ve yardımı) içine koydu. Allah Teâlâ’nın kelâmı: Ancak sana ibâdet eder ve ancak senden yardım dileriz, (Fatiha, 5) diye ferman gelince Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem Hz. Mevlâ azze ve celle’den inâyet dileyip mücâhede etti. Beden miracı da ondan haber verir. Allah Teâlâ’nın kelâmı:

“Bir gece, kendisine âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (Muhammed) kulunu Mescid-i Harâm’dan çevresini mübârek kıldığımız Mescid-i Aksâ’ya götüren Allah, noksan sıfatlardan münezzehtir,” (İsrâ, 1)

Bilesin ki, Hz. Peygamber, mirâçta Rabbü’l-izzet’e varıncaya kadar elli mertebe aştı.

1. Akıl,
2. Onun (Teâlâ) varlığını bilmek,
3. Onun kâinattan önce var olduğunu bilmek,
4. Onun bâkî olduğunu ve yok olmayacağını bilmek,
5. Diri olduğunu ve ölmeyeceğini bilmek,
6. Alîm olduğunu bilmek,
7. Kâdir olduğunu bilmek,
8. İşitici olduğunu bilmek,
9. Gördüğünü bilmek,
10. Dilediğini bilmek,
11. Fâil (iş yapan) olduğunu bilmek,

12. (Metinde eksik),

13. Emredici olduğunu bilmek

14. Benzerinin olmadığını bilmek,

15. Doğurmadığını ve doğurulmadığını bilmek,

16. Onun yerine geçecek bir şeyin olmadığını bilmek,

17. Hikmet sahibi olduğunu bilmek,

18. Doğru sözlü (samîmî) olduğunu bilmek,

19. Hiç bir şeye ihtiyacının olmadığını bilmek,

20. Peygamberler gönderdiğini bilmek,

21. Kalbleri ülfet ettirdiğini söyleyen olduğunu bilmek,

22. (Metinde eksik)

23. Kabirlerden diriltenin O olduğunu bilmek,

24. Onun, iyilik yapanları fiillerinden dolayı sevdiğini bilmek,

25. Kulların günâhlarını affettiğini bilmek,

26. dil olduğunu bilmek

(metinde eksiklik ve yanlış yazımlar var) sonra niyet, sonra sabır, sonra yakîn, havf, recâ, hayâ, hilm, şerh (kalbin açılması), tasdîk, itikad, ihlâs, istiâne (yardım isteme) temkîn, kabûl, tevekkül, tevfîz (işleri Allah'a havale edip râzı olma), zâhid nasihat, şefkat, velâyet, ilim, kerâmet ve rahmet (mertebeleridir).

(Hz. Peygamber), bu mertebeleri aşınca niyetine ve maksadına ulaştı. Hak Teâlâ'dan tüm ikramları gördü. Öyle ki gönül ve gönül sahibi (peygamber) için hiç bir perde kalmadı. Lutuf ve şevk yakınlığı ile Hakk'a iki yay mesafesinden daha yakın oldu. Bu, önceki ve sonraki mutasavvıfların (ortak) görüşüdür."

Sûfî Muhammed Dânişmend, Sultânü'l-ârifîn Hâce Ahmed Yesevî rahmetullahi aleyh'dan nakleder ki:

"Mukarreb olup Hakk'a yakınlık makamında duran kişi, Hak Ta'âlâ'nın cemâli ile müşerref olur." Nitekim Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem :

"Gönül gözümle cemâli müşâhede ettim, dedi ve baş gözüyle görmedim," dedi. Mevlâ Teâlâ şöyle haber verir:

"Allah Teâlâ'nın kelâmı: Fakat (o kul Allah'a yakın olanlardan ise, ona râhatlık, güzel rızık ve naîm cenneti vardır," (Vakıa, 88-89).

Ama inkârcı ve münâfıklar şöyle dediler:

"Böyle mirâç nasıl olur, yedi kat göğü bir saatte kat etmek, onun ilginçliklerini görmek, cenneti seyredip ilginç yerlerinde dolaşmak, ayrıca arş, kürsî, levh ve kalemi görmek, vasıtasız doksan bin kelâm konuşmak ve kurbet makâmında durup cemâl-i İlâhîyi müşahede eylemek, bu işler imkânsızdır," dediler.

Şeyh Necmeddin-i Kübrâ radiyallâhü anh der ki:

"Bu yolda sabır ile murada ulaşan kişi hakkında Allah kelâmı şöyle haber verir: Ancak sabredenlere mükafatları hesapsız ödenecektir," (Zümer, 10).

Rasûlullah sallallâhü aleyhi ve sellem de şöyle buyurur:

“Sabır, Allahu Ta'âlâ'nın hâzinelerinden bir hazinedir. Onu ancak velî kuluna bahşeder.”

Şeyh Necmeddin-i Kübrâ radiyallâhü anh şöyle dediler:

“Şeriatta belâya sabretmek, tarikatta belâya şükretmek ve hakikatta belâdan tad almak gerekir.”

HZ. HÂCE AHMED YESEVÎ'DEN ÇOK ÖNCELERİ, ÂDEM ALEYHİSSELÂM’A ŞERÎAT VERİLDİ. SIRA İBRAHİM ALEYHİSSELÂM’A GELİNCE TARİKAT VERİLDİ. MUHAMMED MUSTAFA SALLALLÂHÜ ALEYHİ VE SELLEM’E GELİNCE HAKİKAT VERİLDİ. O zaman Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem münacatta bulundu.

“İlahî! Bu hakikatla yürümek zordur. Ümmetlerim bu yolla amel edemez, âsî olurlar,” deyince, Allah Teâlâ fermân buyurdu:

“Senin ümmetlerine şerîatı, tarikatı ve hakikati verdim. İsterlerse ikisinden yürüsünler. Ama ey Muhammed! hakikati herkese söyleme, ârif ve âşık olanlara açıl, söyle. Çünkü bu, anlatılmayacak sır ilmidir, dil ile anlatma” dedi.

HAKİKATLA YÜRÜYORUM DEYİP İDDİA EDENLER VE HAKK'A YAKIN ŞEYH DİYE ADLANDIRILAN KİMSELER, BU HAKİKAT KONUSUNDA ANLATILAN YETMİŞ MAKAMI GEÇİP, YETMİŞ PERDEYİ AŞIP HAKİKATA GİRSE VE RESULULLAH'IN GÖRDÜKLERİNİ GÖRSELER, O ZAMAN MANEVÎ HALLERİ DÜZGÜN VE İDDİÂLARI DOĞRU OLUR. HAKK'A YAKINLIK VE ŞEYHLİK ONLARA CAİZ OLUR. AMA HAKİKAT KONUSUNDA ANLATILAN YETMİŞ MAKAMI GEÇMEDEN, YETMİŞ BİN PERDEYİ AŞMADAN VE HZ. PEYGAMBER SALLALLÂHÜ ALEYHİ VE SELLEM İN GÖRDÜKLERİNİ GÖRMEDEN, BİR KİMSE "BEN HAKK’A ULAŞIYORUM" DİYE İDDİÂDA BULUNSA, İDDİASI YALAN, KENDİSİ YALANCI VE TANRI’YA DÜŞMAN OLUR. Nitekim buyurdular: **Yalancı, Allah’ın düşmanıdır.**

Nebî aleyhisselâm buyurdu:

“Her iddiânın bir mânâsı (içeriği ve özü) vardır. Mânâsı olan kişi doğru, olmayan ise yalancıdır, insanlara öyle bir zaman gelecek ki iddiâ çok ama mânâ (ve mâneviyât) az olacak. Kim bir şeyi iddiâ eder ama karşılığını bulunduramazsa, o yalancıdır.” Peygamber doğru söyledi.

Kutbü'l-aktâb Hâce Ahmed Yesevî ve Tabakât meşâyıhı (Tabakâtu’s-sûfiyye adlı eserdeki ilk dönem sûfîleri) şöyle demişlerdir.

“ÂHİR ZAMANDA BİZDEN SONRA ÖYLE ŞEYHLER ZUHUR EDECEK Kİ; ŞEYTAN ALEYHİ’L-LÂNE ONLARDAN DERS ALACAK VE ONLAR ŞEYTANIN İŞİNİ YAPACAKLAR. HALKA DOST OLUP HALK NE İSTERSE ONU YAPACAKLAR. MÜRİDLERİNE YOL GÖSTERİP ONLARI MAKSADA ULAŞTIRAMAYACAKLAR. DIŞ GÖRÜNÜŞLERİNİ SÜSLEYİP MÜRİDDEN ÇOK HIRS SAHİBİ OLACAKLAR VE İÇLERİ (BÂTINLARI) HARÂB OLACAK. KÜFÜR İLE ÎMÂNI FARKLI GÖRMEYECEKLER, ÂLİMLERİ SEVMEYECEK VE ONLARA İLTİFÂT ETMEYECEKLER. EHL-İ SÜNNET VE CEMÂATİ DÜŞMAN GÖRÜP EHL-İ BİD'AT VE DALÂLETİ SEVECEKLER. KÖTÜLÜKLERİNİ ÖNE ÇIKARIP HAK TEÂLÂ’DAN İYİLİK UMACAK VE ŞEYHLİK İDDİÂSINDA BULUNACAKLAR. AMA ŞEYHLİK İŞİNİ DE KÖTÜ YAPIP MÜRİDLERİN KAPISINDA (VEYA İSTEKLERİ DOĞRULTUSUNDA) YÜRÜYECEKLER. BU HALDEKİ KİŞİ, MÜRİDE ŞEYHLİK YAPMAMALI VE ONDAN BİR ŞEY ALMAMALIDIR. (AMA) MÜRİD BİR ŞEY VERMEZSE, O ZORLA ALACAK. EĞER O ALDIĞI NESNEYİ LÂYIK OLAN KİŞİYE VE YOKSULA VERMEYİP KENDİNE VE ÂİLESİNE SARF EDERSE, İT ÖLÜSÜ YEMİŞ GİBİ OLUR. EĞER O TARAFTAN ALIP YESE VE KIYÂFET GİYSE, O GİYSİ ÜZERİNDE (OMUZUNDA) OLDUĞU SÜRECE, KILDIĞI NAMAZ VE TUTTUĞU ORUÇ ALLAH TEÂLÂ DERGÂHINDA MAKBUL OLMAZ VE YEDİĞİ HER LOKMA İÇİN CEHENNEM’DE ÜÇ BİN YIL AZAP GÖRÜR.”

Sultânü’l-ârifîn şöyle derler:

“Bizden sonra böyle bir bid’atçıya kim pîr deyip hizmet etse kâfir ve mel’ûn olur. Böyle bir kimsenin yaptıklarını ilim yerine (bedeline) tutmak ve bid'atını sünnet yerine tutup helâl görmek, tüm bunlar şeriatta küfür, tarikatta reddedilmiş ve hakikatta usanılmış işlerdir.”

Ayrıca Hâce Ahmed Yesevi rahmetullahi aleyh der ki:

“Vay o kişilere ki böyle şeyhlere el uzatıp mürid olurlar.” “Kendilerini azâba atarlar, şüphesiz azâbım şiddetlidir,” (İbrahim, 7).

EY DERVİŞ!

“Şeyhlik dâvâsında bulunan kimsenin, kırk yıl bir mürşid-i kâmilin hizmetinde bulunmuş, çile çekip ondan icâzet almış olması gerekir. (Aksi takdirde) onun mürid edinmesi ve hediye alması haram ve bâtıldır. Şeriata aykırı iş yapan kişi dinden çıkar, tarikata aykırı iş yapan da merdûd olur, reddedilir. Ve her kim tevbe etmeden dünyadan göçerse cehennemde azap görür. Bundan Allah’a sığınırız.”

<u>Hikâye:</u>

Günlerden bir gün şeytan aleyhi’l-la’ne, Hızır aleyhisselâm a dedi ki:

"Bilesin ki, ben mü’minlere günâhı kolaylaştırırım, namazı terketmek, dinen suç işlemek ve dünyevî arzulara heves gibi konulara onları teşvik eder özendiririm. Kalblerini bozarım ama onlar kendilerini başkalarına sâlih, zâhid ve Müslüman olarak gösterirler. Hakikatta Mevlâ Teâlâ katında münâfık olurlar, benim arzum da hâsıl olur".

Hızır aleyhisselâm dedi ki:

“Bu sözleri şeytan’dan işittim ve Resûlullah sallallâhü aleyhi ve selleme söyleyince efendimiz çok ağladılar ve şöyle buyurdular:”

“EY HIZIR! BUNUN ÇÂRESİ ŞUDUR: O MEL’ÛN KUL, MÜ’MİNİN GÖNLÜNE BOZUK DÜŞÜNCELERİ SALAR. MÜ’MİN SÜNNET VE FARZ NAMAZ ARASINDA KELİME-İ TEMCÎDİ ÇOK OKUSUN. ARDINDAN ŞU DUÂYI OKUSUN:

EY ALLAH’IM! **LÂ İLÂHE İLLALLAH MUHAMMEDÜ’R-RASÛLULLÂH** KELÂMI HÜRMETİNE, ŞİRK, NİFAK VE BEDBAHTLIĞIN SAÂDETE GÂLİP GELMESİ HÂLLERİNDEN SANA SIĞINIRIM. MÜŞRİKLER BEĞENMESE DE (ALLAH TEÂLÂ, HZ. PEYGAMBER’İ) BÜTÜN DİNLERDEN ÜSTÜN KILMAK ÜZERE HİDÂYET VE HAK DİN İLE GÖNDERDİ.”

Bunun (vesvesenin) mânâsı şudur: şeytan, namaz içinde vesvese verse, namaz kılanın gönlü istikrarsız olup birçok şeyi düşünür, rükû, secde, teşbihler ve namazın tüm şartlarını yerine getiremez, riyâdan daha beter bir yola sapar ve tüm tâatı geçersiz olur. İşte namaz kılan kişiyi böyle bir hâl kuşatırsa şu kelime-i temcîdi çok okusun. Allah’ım! Bizi koru, utandırma, riyâdan ve hevâya uymaktan koru, rızân ve rahmetinle hâlis olarak tâatına muvaffak eyle, ey merhametlilerin en merhametlisi.

Eğer deseler ki:

“Nûr kaç kısımdır?”

Cevap olarak de ki:

“Üç kısımdır: Birincisi nûr-i zât, İkincisi nûr-i sıfât, üçüncüsü nûr-ı hâk (toprak nûru), Nûr-i zât, Allah Teâlâ’nın nûrudur. Nûr-ı sıfât, Hz. Muhammed Mustafa sallallâhü aleyhi ve sellem in nûrudur. Nûr-ı hâk, insanoğlunun bu dünyada gördüğü mülk nûrudur.”

Eğer deseler ki:

“Şeriat imânı, tarikat imânı ve hakîkat imânı nasıl olur?”

Cevap olarak de ki:

“Şeriat imânı, kelime-i tayyibe (LÂ İLÂHE İLLALLAH MUHAMMEDÜ’R-RASÛLULLÂH) okumak; tarikat imânı, Allah Teâlâ’dan korkmak ve hakîkat imânı, dürüstlük (ve samimiyet) ile Hak Teâlâ’ya yönelmektir.”